

пославщині. Залізної руди добувають в Донецькій басейні, особливо ж улавляється криворозька залізна руда, яка добувається в районі с. Кривий Ріг, в Херсонщині. Марганець у великій кількості зустрічається в Херсонщині та Катеринославщині. Із будівельних матеріалів на Україні добується колірний мармур (Таврія), граніт (Катеринославщина, Таврія, Херсонщина, Поділля та Київщина), дуже рідкий і гарний лабрадор (Київщина та Волинь), біла крейда до писання (Харківщина). Окрім того, на Україні добується гіпс або алебастр, селеніт, млиновий, точильний та літографський камінь. Нерешті, на Поділлі зустрічаються також чималі шари фосфоритів з досить великим процентом (70—75) фосфорно-кислого вапни. Загалом кажучи, мінеральні багатства України варті не менше 2—3 мільярдів карб., себ-то у 18—20 раз більше, ніж вапна є придатна для хліборобства земля України.

Ясно, що при таких колосальних мінеральних багатствах політика гірничого департаменту має для України велике практичне значіння. Візьмим, напр., такий факт, як все зростаючий експорт криворозької залізної руди за кордон (минулого року, напр., вивезено 55,3 мил. пуд. проти 29,1 мил. пуд. за 1906-й рік). Країна од цього експорту терить безперечно у дуже велику шкоду: 1) виснажують природні багатства землі, 2) через якийсь час, як що експорт не буде припинено, може забракнути залізної руди для українських металургічних заводів, які тільки криворозькою рудою й живуть і 3) через цей експорт зростає й без того завгодно великий відплив капіталів з України. Тут-то й став би в пригоді до ладу організований гірничий департамент.

Або взяти такий факт. При мільйонних затратах українських гірничих підприємств на всіляке удосконалення та поліпшення технічно-промислового характеру, майже нічого не витрачається на прилади для охорони життя та здоров'я гірничих робітників, доказом чому може послужити з кожним роком зростаючий процент нещасливих випадків серед цих робітників. І тут гірничий департамент, коли б він діяв про інтереси країни, міг би відіграти дуже корисну роль. Взагалі, не знайдеться, мабуть, ні одного кучкача в українській гірничій справі, де гарний гірничий департамент не міг би проявити свого корисного впливу.

Наскільки теперішній російський гірничий департамент відповідає таким вимогам—це повинна була висвітлити Дума при обміркуванні роспису прибутків та витрат цього департаменту. Але пам'ятаючи, що слово—серебро, а мовчання—золото, Дума мовчала. Мовчали навіть ті, кому почути обов'язку перед своїми виборцями повинно було б підказати іншаку тактику. Маємо на увазі послів од робітничих курій Катеринославщини та Харківщини. Як люде, особисто знайомі з місцевими обставинами, вони могли б сказати дуже багато цікавого як про становище самої гірничої промисловости на Україні, так і про становище українських гірничих робітників. Але вони цього не зробили, звичайши, очевидно, що краще обстоювати за уральських робітників (див. формулу переходу с.-д. фракції до роспису гірничого департаменту, засідання Д. Д. од 7-го мая), аніж за тих, що оддали їй свій голос. Це, може, й безсторонно, але—воля ваша—як одмовляюся розуміти таку безсторонність.

Так як інакше, а роспис гірничого департаменту ухвалено, я ті реформи, які при цій нагоді можна було б здійснити або, принаймні, поставити на чергу, лишаться надалі в повітрі. Лишяться одна тільки утіха: інші потреби нашого краю, не менш певні, також лишються незадоволені. Утіха—що й казати—невелика, та коли нема кращої, то доводиться задовольнитись і цією.

Робітник.

До біографії Дмитра Пильчикова.

188
Дмитро Пильчиків, батько професора Пильчикова, що закінчив недавно своє життя в Харкові, це одна з найкращіших постатей в українському національному руху. Член Кирило-Мефодіївського братства, надзвичайно талановитий пропагандист і організатор, людина з широким люблячим серцем, він записав своє ім'я непорушними рисами на скрижалі українського національного відродження. Роль його в розвит-

ку поступового руху на Україні багато де в чому нагадує роллю Грановського в історії російського громадянства. Як і цей, Пильчиків був учителем поколінь українських діячів, і щоб оцінити до ладу його вагу, досить сказати, що під його впливом виховалися такі діячі та письменники наші, як Драгоманов, Кониський, Тобілевич (Карпенко-Карий), та й багато з тих, що живуть ще, знавали на собі його добротворного впливу. Російська діяльність не давала розвинути його талантові трибуна та оратора; організаційна та пропагандистська діяльність його теж мусіла виявлятися тільки серед тісного гуртка близьких учеників і прихильників під покривалом конспіративності; не лишив він по собі й літературних праць. Але не вважаючи на те ім'я Дмитра Пильчикова на-віки буде пам'ятним в історії нашого національного відродження, разом з іменами Смоленського та Антоновича, Твори Пильчикова—то люде, що науку свого вчителя живили в ділах незабутніх і в них виклали частку особи і свого вчителя.

Натуральна річ, що головним джерелом для пізнання діяльності таких людей, як Пильчиків, можуть бути тільки споминки тих людей, що його близько знали й на собі знавали його впливу. На жаль наша взагалі страшено вбога мемуарна література не вислила ще зовсім фізіономії й заслуг таких діячів. Про Пильчикова, напр., окрім кількох сторінок в споминах Драгоманова та розкиданих по всіх періодичних виданнях загальних характеристик, ми майже нічого не маємо. Дуже добре було б, як би який ученик Пильчикова й свідки його громадської діяльності поділилися з громадянством своїми споминами про його й дали нам повний образ його духовної особи, діяльності та заслуг перед рідним краєм. Бо, кажу, поки цього не зроблено, не записано ледяжнею одною з найцікавіших сторінок з нашого минулого, і щоб хоч трохи її заповнити, доводиться користуватись хіба з тих кришок, що падають вряди-годи з стола багатшої на мемуари російської літератури. Це такі справді тільки кришки, бо тільки випадково й одним, сказати б так, боком наші діячі входили в загально-російське життя і невеликий через те лишили слід в серцях російських мемуаристів. Тим то й загальні мають випадковий характер і появляються тільки при нагоді, як додаток до загально-російських подій.

До таких, мовляв, кришок належить згадка про Пильчикова в споминах д. Чудновського («Отрывки из воспоминаний 1872—1873 г.г.», надрукованих в «Историческом Сборнике», що склала редакція припиненого журналу «Былое», «Извиняюсь за некоторые отступления», пише д. Чудновський,—но я челью своей священной обязанности посвятить здѣсь хоть нѣскольکو строкъ этому выдающемуся украинцу, который займетъ, конечно, почетное место на страницахъ истории украинифильского движенія».

Автор спомина спізнався з Пильчиковим ще будучи гімназистом. Пильчиков переведено тоді за вчителя історії в Херсонську гімназію з Полтави. Хоча д. Чудновський і не мав знайомости до українства, але, як сам признається, з утіюю ходив по кілька разів на тиждень до Пильчикова, «жадно прислушиваясь къ его богатымъ по содержанию и весьма красивымъ по формѣ разсказамъ изъ истории Украины и увлекательнымъ привизамъ къ юности». Коли д. Чудновського опісля вже вивлено в Херсон під погляд поліції за одну з «студентських історій», Пильчиков допоміг йому й матеріально, і взагалі сердечне стів його й прихильно до його ставився.

Р. 1873, будучи у Львові, д. Чудновський знов стівся там з Пильчиковим, що приїхав до Львова упорядкувати справу з ново-заснованим товариством ім. Шевченка. Д. Чудновський значає велику пошану, що показували до Пильчикова львівські українці. «Къ нему являлись, какъ бы на поклонъ, всѣ лучіше представителі львовской украинской интеллигенціи—профессора, приват-доценти, адвокаты, дѣятели „Просвѣти“ и др. Пильчиковъ пользовался здѣсь весьма широкой и громкой извѣстностью, такъ какъ в юности еще былъ близокъ къ кружку Костомарова и Шевченка и съ тѣхъ поръ продолжалъ неизменно служить пропагандѣ зачатъ и идей этого кружка. Если в Россіи, благодаря постоянному наморднику на печать, Пильчиковъ тогда знали лишь немногіе, близко съ нимъ соприказавшіеся, то в Галиціи, а в особенности во Львовѣ, имъ его пользовалось большою и завидною популярностью». Пильчиків познайомив д. Чуднов-

ського з тодішніми українськими діячами в Галичині і вони зробили на російського революціонера дужі гарні вражіння. Вони, каже д. Чудновський, од широго серця спочували поступовим елементам в Росії й за їх підпомогою автор спомина організував був пересилання літератури до Росії. Цим шляхом мали пересилатись теж видання й української закордонної літератури.

Це було останнє спіткання д. Чудновського з Пильчиковим. Прощаючись, Пильчиков промовив до д. Чудновського оші пророчі слова: «вы идете не моею дорогою, вамъ не миваетъ Сибири, а пожалујте и категори. Но благословлю васъ, ступайте своей дорожкой» («Исторический Сборник», СПб. 1907, стор. 350—352).

Дуже добре було б, як би одних тільки наді написаних сторінок з споминах російського революціонера про Пильчикова нагадали нашому громадянству, що за ним лишилися і досі залеглисть перед пам'яттю визначного українського діяча. Цю залеглисть повинні загладити ті, що знали небужика й можуть освітити його образ перед сучасним і мабутьніми поколіннями.

С. Єфремов.

Галицькі сеймові вибори перед австрійським парламентом.

(Од власного корреспондента).

Львів, 14 мая.

Ще такі в четвер, 8-го сього місяця, як тільки одкинто нагле внесення в справі галицької адміністрації, приступлено до дебатів над двома наглими внесеннями: посла Петрушевича (укр. нац.-дем.) і посла Вітника (укр. соц.-дем.), в справі останніх виборів до галицького сейма. Дальші дебасти велися в п'ятницю, 9-го сього місяця, а закінчило їх в понеділок, 12-го сього місяця. Отсі дебасти про вибори були властиво тільки прологівними дебатами про галицьку адміністрацію взагалі, бо-ж вибори проводять та сама адміністрація.

В четвер говорив тільки один з внескодів, пос. Петрушевич. Пригадав парламентам, що він повинен дбати не тільки про «силний міра сього», але також про покращення і поневолення. А таким покращенням і поневоленням в австрійській державі є в першій мірі український народ в Галичині. В тім краю надужиття адміністрації в користь польсько-лихтенштейнського правління так зросло, що доводять народ просто до одчаю. З особливою силою проявляються ті надужиття при виборах, а при останніх сеймових виборах проявились вони ще більше ніж звичайно, бо тепер треба було дбати про те, щоб з огляду на сеймову виборчу реформу, яка повинна бути тепер переведена, польська більшість зазнавала як найменше перешкод в укріплюванню свого національного стану володіння. А після виборів починається шестилітня, як до других виборів, ера переслідувать українських селян за вибори. Промовчє шюструє виборчі надужиття яркими фактами. Опісля значає, що такий стан доводить до таких річей, як акт Січинського, та що коли український народ не знайде в парламентах справедливости, то на парламент впаде одповідальність за дальній розвиток подій у Галичині.

Дебасти в п'ятницю почалися промовою другого внескодавця, пос. Вітника. Галицький головно про економічну нужду галицького селянства, як українського так і польського, далі про те, як галицьке правління мало дбає про народно просвіту і про всі інші народні потреби, а значну частину своєї промови присвятив галицькому москвофілізму. Говорив, що москвофілія підня до значіння політичної партії намістник гр. Поточник, щоб побавити ними український національний рух, вказував на ті нечисті шляхи, якими йшла москвофілська агітація до Галичини, надволично становище москвофілів, проти рівночасно граюче роль добрих синів «единой, недѣлимой Россіи» і, стоячи на становищі, що до галицьких справ ніхто крім галицького сейма не повинен мшувати, вірних підданців історичної Польщі. При тім промовчє виразно значив, що український народ не ставиться вороже до народу російського, цінить російську культуру, покладається перед російськими борцями за свободу, але москвофілі мусить поборовати.

Далі промовчє пос. Будзимовський. Найперше заявив, що не виступає проти польського панування в Галичині з якоїсь ненависти проти польської національности, навпаки, українці ще й помогли-б полякам